

VALKEAKOSKEN KAUPUNGIN VARHAISKASVATUKSEN JA ESIOPETUKSEN TASA-ARVO- JA YHDENVERTAISUUS SUUNNITELMA

Valkeakosken kaupungin varhaiskasvatus ja esiopetus

5.5.2023

SISÄLLYSLUETTELO

1. JOHDANTO	3
2. VARHAISKASVATUKSEN JA ESIOPETUKSEN ARVOT JA TAVOITTEET.....	4
3. KESKEISIMMÄT KÄSITTEET.....	4
3.1. Tasa-arvo.....	4
3.2. Yhdenvertaisuus.....	5
3.3. Sukupuolisensitiivisyys.....	5
3.4. Sukupuolen moninaisuus.....	5
3.5. Antirasismi.....	6
4. VUOROVAIKUTUS VARHAISKASVATUKSESSA JA ESIOPETUKSESSA.....	6
5. LASTEN JA HUOLTAJIEN OSALLISUUS.....	7
6. TOIMINTA JA OHJAUS VARHAISKASVATUKSESSA JA ESIOPETUKSESSA.....	7
7. HÄIRINNÄN EHKÄISEMINEN JA POISTAMINEN.....	8
8. SYRJINTÄ JA ESTEETTÖMYYS.....	8
9. YHDENVERTAISUUDEN TOTEUTUMINEN VARHAISKASVATUKSESSA JA ESIOPETUKSESSA.....	9
10. TOIMINNALLISEN TASA-ARVO- JA YHDENVERTAISUUSUUNNITELMAN LAATIMINEN.....	9
10.1. Toimipaikkakohtainen toiminnallinen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma.....	9
10.1.1. Selvitys.....	9
10.1.2. Kehittäminen.....	10
10.1.3. Arviointi.....	10
11. LÄHTEET JA VERKKOMATERIAALI.....	11
LIITE.....	12

1. JOHDANTO

Tasa-arvolaki (609/1986) ja laki yhdenvertaisuudesta (1325/2014) velvoittaa Valkeakosken varhaiskasvatusta laatimaan koko varhaiskasvatusta- ja esiopetusta kattavan tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman sekä toimipaikkakohtaiset toiminnalliset tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmat. Valkeakosken varhaiskasvatuksessa laaditaan toimipaikkakohtaiset toiminnalliset tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmat vuosittain toimipaikkakohtaisten toimintasuunnitelmien yhteydessä. Toimipaikkakohtaisella suunnitelmalla tarkoitetaan päiväkotikohtaisia suunnitelmia. Perhepäivähoitoa koskee tämä Valkeakosken varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen yhteinen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma.

Suunnitelman tavoitteena on, että tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyötä tehdään järjestelmällisesti varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen arjessa ja sen avulla ennaltaehkäistään eri syistä johtuvaa syrjintää.

Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuus tarkoittaa Valkeakosken varhaiskasvatuksessa sitä, että kaikkia kohdellaan tasapuolisesti, yhdenvertaisesti ja syrjimättä sekä kaikilla on tasavertaiset mahdollisuudet ihmisen eri ominaisuuksista huolimatta. Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus ovat osa Valkeakosken varhaiskasvatus- ja esiopetussuunnitelman mukaisista inklusiivisista periaatteista.

Toimipaikkakohtainen toiminnallinen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma velvoittaa kasvattajayhteisöä pohtimaan omia asenteitaan ja niiden näkymistä omassa toiminnassaan. Yhteisössä tulee vallita myönteinen ja kannustava ilmapiiri, jossa on mahdollisuus avoimeen keskusteluun ja tiedonhankintaan. Lasten ja huoltajien kanssa keskustellaan avoimesti ja ennakkoluulottomasti. Varhaiskasvatuksen henkilökunta tunnistaa ja kunnioittaa moninaisia ihmisenä olemisen malleja toimien samalla niin, että jokainen lapsi kokee olonsa hyväksytyksi ja rakastetuksi omana itsenään.

Tämän Valkeakosken varhaiskasvatussuunnitelman laatimisesta on vastannut varhaiskasvatuksen suunnittelija. Suunnitelma on laadittu yhteistyössä varhaiskasvatuspäällikön, päiväkodin johtajien, satunnaisotannalla valitun henkilökunnan ja lapsiryhmän kanssa (Liite).

2. VARHAISKASVATUKSEN JA ESIOPETUKSEN ARVOT JA TAVOITTEET/TOIMINTA-AJATUS

Valkeakosken varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa arvoperustassa keskeistä ovat muun muassa lapsuus itseisarvona, lapsen ainutlaatuisuus ja lapsen edun ensisijaisuus, lapsen oikeus hyvinvointiin, huolenpitoon ja suojeluun, lapsen mielipiteen huomioon ottaminen ja kuuleminen yksilönä ja yhteisön jäsenenä, lapsen oikeus oppia ja rakentaa käsitystään itsestään ja maailmasta omista lähtökohdista käsin. Lisäksi myös yhdenvertaisen ja tasa-arvoisen kohtelun vaatimus ja lapsen syrjäntäkielto YK:n Lapsen oikeuksien sopimuksen, varhaiskasvatuslain ja YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen mukaisesti.

Varhaiskasvatuksen yhtenä tavoitteena on antaa kaikille lapsille yhdenvertaiset mahdollisuudet varhaiskasvatukseen, edistää yhdenvertaisuutta ja sukupuolten tasa-arvoa. Tavoitteena on antaa valmiuksia ymmärtää ja kunnioittaa yleistä kulttuuriperinnettä sekä kunkin lapsen kielellistä, kulttuurista, uskonnollista ja katsomuksellista taustaa. Tavoitteena on myös toimia yhdessä lapsen sekä lapsen vanhemman tai muun huoltajan kanssa lapsen tasapainoisen kehityksen ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin parhaaksi sekä tukea lapsen vanhempaa tai muuta huoltajaa kasvatustyössä moniammatillisen yhteistyöverkoston tuella.

Varhaiskasvatuksessa tuetaan lapsen kasvua toisen ihmisen kunnioittamiseen ja yhteiskunnan jäsenyyteen.

Esiopetus edistää lapsen kasvu-, kehitys- ja oppimisedellytyksiä ja sillä on suuri merkitys lasten kasvun ja oppimisen tuen tarpeiden varhaisessa havaitsemisessa, tuen antamisessa ja samalla vaikeuksien ehkäisemisessä. Esiopetuksella on myös sivistystehtävä ja tasa-arvoisuuden edistämistehtävä. Keskeistä on pedagogisuus, osallisuus ja lapsen leikki. (Valkeakosken varhaiskasvatus- ja esiopetussuunnitelma 2022).

3. KESKEISET KÄSITTEET

3.1. Tasa-arvo

Tasa-arvolla tarkoitetaan kaikkien sukupuolten yhtäläisiä oikeuksia ja mahdollisuuksia sekä vallan ja resurssien tasapuolista jakautumista. Suomessa tasa-arvolaille ehkäistään sukupuoleen, sukupuoli-identiteettiin ja sukupuolen ilmaisuun perustuvaa syrjintää ja edistetään sukupuolten tasa-arvoa.

Varhaiskasvatuksessa tasa-arvo tarkoittaa sitä, että kiinnitämme huomiota siihen, että sukupuoli ei aseta lapsia tai aikuisia eriarvoiseen asemaan varhaiskasvatuksen arjessa. Sukupuolesta riippumatta lapsella on oikeus valita leikkinsä, toimintansa ja leikkikaverinsa.

3.2. Yhdenvertaisuus

Yhdenvertaisuudella tarkoitetaan kaikkien ihmisten samanarvoisuutta riippumatta heidän iästään, kansalaisuudesta, kielestä, uskonnosta tai vakaumuksesta, mielipiteestä, vammasta, terveydentilasta, seksuaalisesta suuntautumisesta tai muusta henkilöön liittyvästä syystä. Suomessa yhdenvertaisuuslaissa edistetään yhdenvertaisuutta ja ehkäistään syrjintää perustuen näihin ihmisen ominaisuuksiin.

Varhaiskasvatuksessa yhdenvertaisuus tarkoittaa sitä, että kiinnitämme huomiota siihen, että ihmisten eri ominaisuudet, kuten ihonväri, uskonto tai terveydentila, eivät aseta lapsia tai aikuisia eriarvoiseen asemaan. Kukin lapsi ja aikuinen saa olla oma itsensä varhaiskasvatuksessa.

3.3. Sukupuolisensitiivisyys

Sukupuolisensitiivisyys ja sukupuolietietoisuus ovat rinnakkaisia käsitteitä. Ne tarkoittavat taitoa huomata sukupuolittuneita käytäntöjä ja sukupuolinormeja, jotka usein ovat tiedostamattomia. Ne ovat herkkyyttä tunnistaa yhteiskunnallisia ja kulttuurisia rakenteita, joissa sukupuoli rajoittaa lasten toimintaa ja taitoa purkaa niitä. Sukupuolesta riippumatta lapsilla on samat oikeudet, mahdollisuudet ja velvollisuudet leikkiä, osallistua ja toimia.

Varhaiskasvatuksessa sukupuolisensitiivisyys, -tietoisuus ja –vastuullisuus näkyvät silloin, kun henkilöstö osaa tarkastella sukupuolen merkitystä arjessa, pohtia omia, osin tiedostamattomiakin oletuksiaan eri sukupuolista ja kannustaa lapsia aktiivisesti monipuoliseen toimintaan. Ketkä siivoavat leikin jäljet? Eroavatko keuhut ja huomion jakautuminen sukupuolen perusteella? Puhutellaanko lapsia tietyllä äänensävyllä sukupuolesta riippuen?

Sukupuolisensitiivisyys Valkeakosken varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa tarkoittaa sitä, ettei leikkiympäristöjä ja leikkejä rakenneta stereotyyppisesti perinteisten tyttö-poika –mallien mukaan, vaan että lapsi saa mahdollisuuden valita mielenkiintonsa mukaan ja kasvattajan kannustamana erilaisia rooleja leikeissä ja osallistua monipuolisesti erilaiseen tekemiseen vaihtelevissa kaverikokoonpanoissa. Tämä kaikki on hyvä tiedostaa myös lapsia pienryhmiin jaettaessa. (Valkeakosken varhaiskasvatus- ja esiopetussuunnitelma)

3.4. Sukupuolen moninaisuus

Sukupuoli koostuu yksilöllisistä ja ainutlaatuisista piirteistä, jokaisen sukupuoli on siis moninainen. Sukupuoli on moninainen ilmiö, joka ei ole jaettavissa kahteen, toisilleen vastakkaiseen ja selvästi toisistaan erotettavaan sukupuoleen. Varhaiskasvatuksessa sukupuolen moninaisuus voi tulla esiin esimerkiksi silloin, kun henkilöstö purkaa normeja siitä, että mielenkiinnon kohteet tai vaatteet määrittäisivät sukupuolta. Poika voi pukeutua hameeseen tai muunsukupuolinen lapsi rakastaa auto- tai rakenteluleikkejä, eivätkä nämä asiat määritä lapsen

sukupuolta. Sukupuolen moninaisuudesta voi jakaa ikätasoisesti tietoa lapsille kertomalla esimerkiksi, että joillain pojilla on pimppi tai on mahdollista kasvaa aikuiseksi naiseksi, vaikka olisi syntymässä määritelty pojaksi.

3.5. Antirasismi

Antirasismi on aktiivista ja tietoista toimintaa kaikkia rasismien muotoja vastaan. Tavoitteena on vähentää etnistä syrjintää, syrjivien käytäntöjen vaikutuksia ja kielteisiä ennakkoluuloja. Antirasistisen ajattelun ja toiminnan kautta pyritään tunnistamaan etuoikeuksia ja analysoidaan, kuinka ne ohjaavat omaa toimintaa. Samalla tunnistetaan ja puututaan rasismiin ja puretaan yhteiskunnassa vallitsevia rasismia tuottavia tekoja, käytänteitä ja toimintamalleja.

Varhaiskasvatuksessa antirasismi voi näkyä siten, että henkilöstö koulutautuu antirasismista ja perehtyy rasismien eri muotoihin, jotta voi tunnistaa ja purkaa niitä sekä omassa että koko yksikön ajattelussa ja toiminnassa. Antirasismi on jatkuva oppimisprosessi, johon tarvitaan niin tietoa, taitoa ja tunnetta. Lisäksi tarvitaan myös aikaa ja mahdollisuuksia ajatella ja toimia toisin.

Lähde sekä lisää tietoa tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen liittyvistä käsitteistä löytyy: <https://www.oph.fi/fi/opettajat-ja-kasvattajat/kasitteet>

4. VUOROVAIKUTUS VARHAISKASVATUKSESSA JA ESIOPETUKSESSA

Varhaiskasvatuksen pedagogiikka on suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvattajan ja lapsen vuorovaikutukseen perustuvaa ammatillista toimintaa, jolla pyritään tietoisesti vaikuttamaan lapsen kehitykseen, kasvuun ja oppimiseen.

Valkeakosken varhaiskasvatuksessa lapselle tulee antaa kokemus, että hänestä välitetään, hän tulee nähdyksi, kuulluksi ja kohdatuksi omana itsenään ja häntä arvostetaan. Kasvattaja rohkaisee lasta yrittämään ja oppimaan myös virheistä. Henkilöstö luo turvallisen vuorovaikutusilmapiirin.

Tavoitteet toiminnalle asetetaan siten, että lasten kielellinen, kulttuurinen ja katsomuksellinen osaaminen lisääntyy ja moninaisuus näkyy arjessa niin keskusteluissa kuin oppimisympäristöissäkin. Pienryhmätoiminta tukee lasten välistä sekä lasten ja aikuisen välistä vuorovaikutusta ja mahdollistaa lapsen yksilöllisen huomioimisen.

Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuriin kuuluu henkilöstön keskinäinen yhteistyö sekä vuorovaikutus huoltajien ja lähiympäristön kanssa. Yhteisön jäsenet kunnioittavat toisiaan ja arvostavat yhteistyötä.

5. LASTEN JA HUOLTAJIEN OSALLISUUS

Valkeakosken varhaiskasvatuksessa huomioidaan, että jokainen lapsi tulee kuulluksi ja nähdyksi, hänen mielipiteensä, ideansa ja toimintansa otetaan huomioon. Lasten kanssa harjoitellaan yhdessä päättämistä ja tekemistä. Kasvattajan tehtävänä on toiminnallaan taata, että jokaisella lapsella on yhdenvertaiset mahdollisuudet osallistua ja olla osallinen. Osallisuuden kokemus on hyvin henkilökohtainen. On tärkeää, ettei yksikään lapsi koe jäävänsä ulkopuolelle missään tilanteessa. Valkeakosken varhaiskasvatuksessa jokaisella lapsella tulee olla tunne ryhmään kuulumisesta ja heillä tulee olla mahdollisuus ilmaista ajatuksiaan, mielipiteitään ja tunteitaan.

Varhaiskasvatuksen henkilökunta vahvistaa lapsen osallisuutta lapsen sanallisten ja sanattomien viestien ja aloitteiden herkillä kuulemisella, lapsen maailman ja omintakeisen/erilaisen ilmaisutavan ymmärtämisellä. Yhteinen suunnittelu ja yhdessä tekeminen ovat keskeiset keinot lasten osallisuuden lisäämiseen varhaiskasvatuksen toiminnassa. Henkilökunta kuuntelee lasten ajatuksia ja mielipiteitä ja toimintaa suunnitellaan ja toteutetaan yhdessä.

Osallisuus on kohtaamista, kunnioittavaa vuorovaikutusta, äänen antamista, mielipiteiden kuulemista lapsen omassa lähijärjessä. Henkilökunta mahdollistaa lapsen omien valintojen tekemisen. Kasvattajalla tulee olla kyky luopua tarvittaessa omista suunnitelmistaan ja ideoistaan. Osallisuus ei ole yhtä kuin osallistuminen. Osallistua voi ilman osallisuuden kokemustakin.

Varhaiskasvatuksessa tarjotaan tasapuolisesti yhteistyö- ja osallistumismahdollisuuksia kaikille huoltajille. Perheiden kanssa tehtävässä yhteistyössä huomioidaan perheiden moninaisuus, yksilölliset tarpeet ja avoin vuorovaikutus. Perheille annetaan mahdollisuus kertoa heille tärkeistä asioista ilman ennakko-oletuksia.

6. TOIMINTA JA OHJAUS VARHAISKASVATUKSESSA JA ESIOPETUKSESSA

Valkeakosken varhaiskasvatuksessa huomioidaan tasa-arvo ja yhdenvertaisuus jo alkaen varhaiskasvatuspaikan hakemisesta. Käytämme kaikille yhteistä sähköistä eAsiointia sekä palveluohjauksessa avustamme huoltajia varhaiskasvatuspaikan hakemisessa. Varhaiskasvatuspaikkoja voi hakea läpi vuoden. Varhaiskasvatuspaikan päätöksen teossa noudatetaan varhaiskasvatuslakia. Varhaiskasvatusmaksut määräytyvät huoltajille kaikille yhteisten asiakasmaksuperusteiden mukaisesti.

Tavoitteenamme on käynnistää hyvä yhteistyö heti alusta lähtien, tukea lapsen siirtymistä varhaiskasvatukseen sekä taata tasalaatuinen varhaiskasvatus kaikille Valkeakosken varhaiskasvatukseen ja esiopetukseen tuleville lapsille.

Lapsen siirtyessä varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja esiopetuksesta perusopetukseen toimintaa ohjaavat nivelvaiheen yhteistyön käytänteet.

Oppimisympäristö on niin fyysinen, psyykinen kuin sosiaalinenkin ympäristö. Oppimisympäristöön kuuluvat lasten kasvua ja oppimista tukevat tilat, paikat, välineet, tarvikkeet ja toimintatavat sekä yhteisö.

Kasvattajan tulee huomioida, millainen on tasa-arvoinen oppimisympäristö. Lisäksi tulee tiedostaa oppimisympäristöjen vaikutus mm. lasten leikkien sisältöihin. On tärkeää pohtia leikeissä ja leikki-tilanteissa esiintyviä sukupuolen määrittelemiä tekijöitä. Lapsen osallisuus varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa mahdollistaa sen, että jokainen saa valita leikin omien mielenkiintojensa pohjalta. Lapselle luodaan mahdollisuus tasa-arvoiseen leikkiin ja toimintaan. Kaikki materiaalit, lelut, kirjat, pelit ym. ovat tarjolla tasapuolisesti kaikille lapsille. Lasten osallisuus oppimisympäristöjen suunnittelussa ja rakentamisessa huomioidaan kuuntelemalla, havainnoimalla sekä toteuttamalla lasten ideoita ja näkemyksiä.

7. HÄIRINNÄN EHKÄISEMINEN JA POISTAMINEN

Valkeakosken varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa huolehditaan jokaisen lapsen fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta turvallisuudesta. Lasta tulee suojata väkivallalta, kiusaamiselta ja muulta häirinnältä. Häirinnäksi katsotaan henkilön tai ihmisryhmän arvon ja koskemattomuuden tarkoituksellista tai tosiasiallista loukkaamista siten, että luodaan uhkaava, vihamielinen, halventava, nöyryyttävä tai hyökkäävä ilmapiiri.

Valkeakosken varhaiskasvatuksessa on yhteinen Kiusaamisen ehkäisyn suunnitelma. Jokainen varhaiskasvatus- ja esiopetusyksikkö kirjaa suunnitelmaan omat tavoitteet tulevalle toimintavuodelle sekä sopii niiden arvioinnista ja seurannasta vuosittain. Suunnitelman on vastattava siihen tarpeeseen, mitä yksikössä kulloinkin ilmenee. Varhaiskasvatuksen henkilökunta tiedottaa huoltajia oman ryhmän Kiusaamisen ehkäisyn suunnitelmasta. Valkeakosken kaupungin Kiusaamisen ehkäisyn suunnitelma löytyy Valkeakosken kaupungin nettisivuilta.

8. SYRJINTÄ JA ESTEETTÖMYYS

Valkeakosken varhaiskasvatuksessa sitoudutaan siihen, että ketään ei kohdella epäsuotuisammin kuin jotakuta muuta samassa vertailukelpoisessa tilanteessa.

Valkeakosken varhaiskasvatuksessa esteettömyys tarkoittaa fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen ympäristön toteutumista niin, että jokainen voi ominaisuuksistaan huolimatta toimia yhdenvertaisesti muiden kanssa. Lasten leikkiympäristöt on rakennettu niin, että kaikilla on mahdollisuus osallistua leikkiin. Lelut ja muuta materiaalit ovat lasten saatavilla niin, että se mahdollistaa lasten aktiivisen toiminnan. Perushoidon tilanteet ja paikat kuten ruokailu, vessassa käynti, pukeminen ovat rakennettu ja suunniteltu niin, että kaikilla lapsilla on samanlainen mahdollisuus toimia niissä tilanteissa.

9. YHDENVERTAISUUDEN TOTEUTUMINEN VARHAISKASVATUKSESSA JA ESIOPETUKSESSA

Varhaiskasvatuksessa mahdollistetaan lasten ja varhaiskasvatuksen henkilöstön väliset suhteet niin, että kaikilla on mahdollisuus aktiiviseen toimijuuteen. Lapsilla on oikeus yhteenkuulumisen tunteeseen, hyväksytyksi tulemiseen, lasten tarpeisiin vastaamiseen ja osallistumiseen yhteiseen päätöksentekoon.

Ystävällisyys, ilo ja huumori rakentavat hyvää ilmapiiriä ja vahvistavat me-henkeä. Oleellista on kiireetön ja läsnäolosta syntyvä ilmapiiri. Henkilökunta ja lapset suunnittelevat, toteuttavat ja arvioivat toimintaa yhdessä.

10. TOIMINNALLISEN TASA-ARVO- JA YHDENVERTAISUUSSUUNNITELMAN LAATIMINEN

10.1. Toimipaikkakohtainen toiminnallinen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma

Valkeakosken varhaiskasvatuksessa laaditaan toimipaikkakohtainen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma vuosittain laadittavan toimintasuunnitelman yhteydessä. Valkeakoskella tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmat laaditaan sähköisessä muodossa Wilma-ympäristöön. Toimipaikkakohtaiset suunnitelmat päivitetään vuosittain.

Suunnitelmassa tarkastellaan varhaiskasvatuksen toimipaikan toimintaa sukupuolten tasa- arvon näkökulmasta sekä miten toiminta vaikuttaa eri ihmisryhmiin, miten yhdenvertaisuus toteutuu omassa toiminnassa ja millaisia toimenpiteitä toimipaikassa yhdenvertaisuuden toteutumiseksi tehdään.

Suunnitelmissa huomio kiinnitetään vuorovaikutukseen, ohjaukseen, lasten osallisuuteen, materiaaleihin, huoltajien kohtaamiseen sekä seksuaalisen häirinnän ja sukupuoleen perustuvan häirinnän ehkäisemiseen ja poistamiseen, miten eri ominaisuudet, kuten esimerkiksi ikä, ihonväri, kieli, katsomus, perhesuhteet tai vammaisuus vaikuttavat lasten mahdollisuuksiin toimia varhaiskasvatuksessa ja kokea osallisuutta siinä.

Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmaa tehdään koko henkilöstön kanssa.

Lapsille on varattava mahdollisuus osallistua suunnitelman laatimiseen. Lapsella on oikeus, ei velvollisuus osallistua suunnitteluprosessiin. Lasten osallistamisessa ja valittavissa menetelmissä huomioidaan lasten ikä- ja kehitysvaihe.

Suunnitteluprosessissa on kolme vaihetta: selvitys, arviointi ja kehittäminen.

10.1.1. Selvitys

Selvitystyön aluksi käydään koko henkilöstön kanssa keskustelua, onko päiväkodin toiminnassa epätasa-arvoisuutta tai syrjintää.

Selvitysvaiheessa tarkastellaan päiväkodin vuorovaikutusta, ohjausta, tiloja, materiaaleja, osallisuutta, huoltajien kohtaamista, häirintää jne.

Selvitysvaiheessa myös huoltajia ja lapsia voidaan osallistaa. Lasten osallistamisessa huomioidaan lasten ikä ja kehitysvaihe. Lapsilta voi saada tietoa esimerkiksi haastattelujen tai leikkiin, satuhetkeen tai pöytäteatteriesitykseen pohjautuvalla keskustelulla. Huoltajia voi osallistaa esimerkiksi vanhempainillan tai erillisen kyselyn avulla.

Lähde ja katso lisää <https://www.oph.fi/fi/opettajat-ja-kasvattajat/selvitysmenetelmia>

10.1.2. Kehittäminen

Kehittämisen vaiheessa keskitytään niihin teemoihin, joista selvitysvaiheessa paljastui parannettavaa tai muutettavaa. Tässä vaiheessa nimetään toimenpiteitä, joilla puututaan näihin esiin nousseisiin epäkohtiin. Toimenpiteet eivät ole arvoja tai korulauseita kuten “toiminta on tasa-arvoista”, vaan konkreettisia asioita, joita arjessa voidaan toteuttaa, kuten “henkilöstölle järjestetään täydennyskoulutusta antirasismista ja sukupuolisensitiivisyydestä”, “leikkipisteet järjestetään uudelleen niin, että ne tukevat monipuolisia leikkejä” tai “tehdään kerran viikossa leikin ja leikkikaverin arvontaa, jotta lapset pääsevät opettelemaan toimintaa uusien kavereiden kanssa ja tutustumaan uusiin leluihin ja leikkeihin.”

Toimenpiteiden on oltava varhaiskasvatuksen toimintaympäristö, voimavarat ja muut olosuhteet huomioon ottaen tehokkaita, tarkoituksenmukaisia ja oikeasuhtaisia. Lapsille ja heidän huoltajilleen on varattava mahdollisuus tulla kuulluiksi edistämistoimenpiteistä. Toimenpiteisiin tulee kirjata keinoja havaitun häirinnän poistamiseksi tai sen uusiutumisen estämiseksi. Kehittämistoimenpiteille laaditaan aikataulu ja vähintään yksi vastuhenkilö.

Tässä vaiheessa voi osallistaa lapsia ja huoltajia. Lapset voi ottaa mukaan esimerkiksi järjestelemään leikkipisteitä uudella tavalla ja huoltajia voi osallistaa esimerkiksi lasten myönteiseen huomioimiseen pyytämällä heiltä kehuja esimerkiksi lapsen kehujulisteeseen.

Lähde ja katso lisää: <https://www.oph.fi/fi/opettajat-ja-kasvattajat/toiminnallinen-tasa-arvo-ja-yhdenvertaisuussuunnitelma>

10.1.3. Arviointi

Kun toimenpiteitä on tehty eli esimerkiksi henkilöstöä on koulutettu, leikkipisteitä muokattu, arvioidaan vaikuttivatko toimenpiteet arkeen.

Mikä onnistui? Mikä tuntui vaikealta? Mitkä toimenpiteet jäävät osaksi arkea? Vaatiiko jokin toimenpide kehittämistä edelleen? Mitä konkreettisempia kehittämistoimenpiteet ovat, sitä helpompi niitä on myös arvioida.

Arvioinnissa voi käyttää apuna erilaisia havainnointimenetelmiä ja osallistaa arviointiin lapsia ja huoltajia esimerkiksi haastatteluiden avulla. Arvioinnista prosessi jatkuu uudelleen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustilanteen selvittämiseen ja uusien kehittämistoimenpiteiden nimeämiseen.

11. LÄHTEET, MATERIAALIT, VERKKOMATERIAALIT

Opetushallitus: Toiminnallinen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma
<https://www.oph.fi/fi/opettajat-ja-kasvattajat/toiminnallinen-tasa-arvo-ja-yhdenvertaisuussuunnitelma>

Laki miesten ja naisten välisestä tasa-arvosta
<https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1986/19860609>

Yhdenvertaisuuslaki <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141325>

Valkeakosken varhaiskasvatussuunnitelma
https://www.valkeakoski.fi/uploads/sites/1/2022/12/4ed1d109-valkeakosken_varhaiskasvatusjaesiopetussuunnitelma_2022_2023_saavutettava_221122.pdf

LIITE

Valkeakosken varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman laadinnassa osallistettiin kahden lapsiryhmän lapsia pohtimaan oman päiväkodin tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen liittyviä asioita lapsen näkökulmasta seuraavien kysymysten avulla.

- Meidän ryhmässä kaikki leikkialueet sopivat niin tytöille kuin pojille.
- Meidän ryhmässä (sekä sisällä että pihalla) kaikki lapset pääsevät kaikkiin leikkipaikkoihin.
- Meidän ryhmässä kaikki lapset saavat kertoa mielipiteensä.
- Meidän ryhmässä aikuiset kuuntelevat lasten mielipiteitä.
- Meidän ryhmässä kaikilla lapsilla on mahdollisuus kertoa ideoita, mitä leikitään, rakennellaan, askarrellaan, jumpataan, luetaan tms.
- Meidän ryhmässä kaikki leikkivät kaikkien kanssa.
- Meidän ryhmässä jokainen lapsi ja aikuinen saa olla sellainen kuin on.
- Onko meidän ryhmässä lelut ja muut tavarat helposti saatavilla eli onko helppo ottaa askarteluvälineet, pelit, jumppavälineet?
- Onko meidän ryhmässä helppo käydä vessassa?
- Onko meidän ruokalassa helppo ottaa ruokaa?
- Meidän ryhmässä saa valita itse kenen vieressä istuu esimerkiksi aamupöydässä, ruokalassa, satuhetkellä.
- Kuka päättää meidän ryhmässä päivälevosta (torkku/virkku)?